

Nagyházi Bernadette*

A MAGYAR NYELV TANÍTHATÓSÁGÁNAK MEGÍTÉLÉSE FŐISKOLÁSOK KÖRÉBEN

Avagy

Aki tudja, tanítja?

Bevezetés: A kutatás leírása

A kutatás előkészítése

Altalánosan elterjedt nézet a magyar anyanyelvi beszélők között, hogy a magyar nyelv „nagyon nehéz”, „nem lehet megtanulni”, „sokkal nehezebb, mint bármely más nyelv”, „nagyon nehéz lehet azoknak, akik magyarul akarnak tanulni”. Ugyanilyen elterjedt álláspont azonban az is, hogy a magyar anyanyelvű beszélők képesek arra, hogy anyanyelvüket idegen ajkúak számára tanítsák.

E gyakran hallott nézetek indítottak arra, hogy alaposabb vizsgálódás tárgyává tegyem a kérdést: mit gondol a kívülálló, az átlagos anyanyelvi beszélő, a „naiv” kísérleti alany arról, mit is jelent anyanyelvünk megtanítása; tanítható-e a magyar nyelv; ki az, aki a magyar nyelv tanítására képes. Emellett arra is kíváncsi voltam, milyen a megkérdezettek metanyelvi tudatossága: milyen tudással bírnak néhány alapvető morfológiai, grammatikai kérdésről, valóban megjelenik-e a válaszokban az anyanyelv kívülről történő szemléletének képessége.

A kutatás módszerei, terepmunka

A kutatást a Kaposvári Egyetem Pedagógiai Főiskolai Karán végeztem el a magyar és az idegen nyelvi műveltségterület erre vállalkozó hallgatói között. A kutatás eszköze az erre a célra összeállított kérdőív volt, amelyet a hallgatók 2005 májusában töltöttek ki. A kérdőív kitöltésére nagyjából azonos létszámú csoportokat választottunk ki (a kar és a műveltségterületek oktatóinak segítségével), de a válaszadásra nem vállalkozott minden megkérdezett hallgató. Ennek megfelelően a magyar műveltségterületről 10 (ebből 1 nem értékelhető), az idegen nyelviről pedig 18 kérdőív áll rendelkezésre az elemzéshez.

* Nagyházi Bernadette, PhD hallgató, Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Főiskolai Kar, Magyar Nyelvészeti és Irodalmi Tanszék, b.nagyhazi@freemail.hu

A kérdőív

A kérdőív – a kutatás alapötletéhez igazodva – két kérdéscsoportból áll (a teljes kérdőívet l. a Mellékletben).

Az I. kérdéscsoportban hét feltételezett nyelvtanítási-nyelvtanulási helyzetet vázolok fel. A megkérdezetteknek 9-12 válaszlehetőség közül azt a személyt kellett megjelölniük, akik szerintük minimális szinten, de eredményesen képes a nyelvtanítási feladatot megoldani.

A II. kérdéscsoportban a válaszadók metanyelvi tudatosságára kérdezek. Néhány nagyon egyszerű, alapvető grammatikai ismeret (a főnevek többes számának jele, az alanyi ragozás egyes ragjai) mellett azt is megkérdeztem, milyen módon tanítanák meg ők az idegen ajkúaknak a magyar nyelvi rendszerben meghatározó szerepű alanyi és tárgyas ragozás használatát.¹

A hipotézis

Hipotéziseimet – amint azt a kérdőív összeállításában is látható –, két kérdéskörben fogalmaztam meg. Egyrészt a mindennapokban széles körben, gyakran hallható álláspont alapján feltételezem, hogy a válaszadók legnagyobb része szinte bármely anyanyelvű beszélőt alkalmasnak talál arra, hogy a leírt helyzetekben a magyar nyelvet tanítsa. A válaszokban arra számítok, hogy a hallgatók a nyelvtanításban kompetens személyt a feltételezett nyelvtanuló legközvetlenebb környezetéből fogják kiválasztani. Szerepet fog játszani a döntésükben, hogy a kiválasztott „tanárjelölt” ismeri a feltételezett nyelvtanuló anyanyelvét. Végül az a feltételezésem, hogy nem tartják fontosnak a magyar nyelv tanítására képzett és szakosodott magyar mint idegen nyelv tanárát a magyar nyelv tanítására a leírt élethelyzetekben.

A második kérdéscsoportban feltételezem, hogy a válaszadók válaszai nem fognak kifejezett metanyelvi tudatosságot tükrözni, nem lesz fellelhető rendszerezett metanyelvi ismeret, illetve nem nyilvánul meg az anyanyelv kívülről történő szemléletének képessége.

Az eredmények feldolgozása

A kérdőív I. kérdéscsoportja: Nyelvtanítási-nyelvtanulási helyzetek

A kérdőívben 7 nyelvtanítási-nyelvtanulási helyzetet írtam le. Ezeknek kiválasztásában felhasználtam az elmúlt 9 évben magyar mint idegen nyelvtanárként szerzett tapasztalataimat. Míg korábban a magyarul tanulók legnagyobb részének volt valami identitásbeli, nemzeti gyökere, kötődése a magyar kultúrához és a nyelvhez, vagy esetleg üzleti érdekek miatt vállalkozott, törekedett a magyar nyelv elsajátítá-

¹ Szándékosan használtam a már túlhaladott alanyi-tárgyas oppozíciót, mivel feltételezem, hogy a hallgatók ezzel az ismerettel rendelkeznek korábbi tanulmányaikból.

sára, addig napjainkban ez jelentősen átalakult. A határok megszűnése, a közös Európa a nyelveket és beszélőiket még közelebb hozza egymáshoz; a nyelvtanulást nem öncélú feladattá, hanem a mindennapok szükségszerűségévé teszi. A kérdőívben megfogalmazott helyzetek a környezetemben tapasztalt valóságos élethelyzetek; az elmúlt években átalakult nyelvtanulói vagy potenciális nyelvtanulói helyzetet mutatják. Az alapkérdés minden esetben ugyanaz: ki az a – legkisebb végzettséggel rendelkező – kompetens személy, aki sikerrel tudná a kérdésben bemutatott személy számára a magyar nyelvet közvetíteni. Törekedtem arra, hogy lehetőleg azonos, vagy egymással összevethető személyek között dönthessenek a válaszadók a különböző bemutatott helyzetekben. Néhány esetben ez – a leírt helyzet miatt – nem volt megoldható; a potenciális nyelvtanárok köre a többi helyzetenél szélesebb spektrumon helyezkedik el. Ebben az esetben is megfigyelhető azonban, hogy a lehetséges válaszok két személycsoport közötti skálán találhatók. E skála egyik végén a megkötés nélküli anyanyelvű személy (*bárki*) áll (*i*, *k* vagy *l* jelű válaszok), a másik végén pedig a *képzett magyar nyelv-tanár* (*i+j*, *j+k* vagy *g+b* jelű válaszok). E kettő között a válaszokban megjelenő személyek egyrészt a feltételezett nyelvtanuló közvetlen környezetéből, legszorosabb szociális kapcsolatrendszeréből származnak (*b+c+f*; *b+c+d+g*, *b+e* jelű válaszok); mások viszont a feltételezett nyelvtanuló anyanyelvének ismerete miatt válnak lehetséges, feltételezett nyelvtanárokká (*d+e+g+b*; *e+f+b+i*; *c+d+f* jelű válaszok). A választható feleletek közötti eltérések abból adódnak, hogy az egyes helyzetekben az alapszituáció egyrétegű: iskolai vagy munkahelyi környezet (1., 4., 5., 6. szituáció); más esetekben azonban kétféle nyelvtanulási terepet indukál a leírt helyzet: egy hivatalos szituációt és egy magánéletit (2., 3., 7. szituáció). Ezek mellett minden kérdés megenged egy elutasító jellegű választ is, amely szerint nincs szükség a magyar nyelv tanítására/tanulására („*majd ráragad*”).

A szituációk csoportosítása nemcsak a választható személyek köre, hanem a leírt helyzetek jellege alapján is elvégezhető. Ezek szerint a nyelvtanítási-nyelvtanulási helyzet kialakulása egyrészt iskolai környezetben képzelhető el (1., 2., 3. szituáció), másrészt munkahelyi környezetben (4., 5., 6.). A 7. szituáció egy – ma egyre gyakoribb – élethelyzetet modellez: mind gyakrabban megfigyelhető, hogy olyan családok telepednek le Magyarországon, akiknek semmilyen nyelvi vagy genetikai kötődésük, üzleti, munkavállalási céljuk nincs, csupán nyugdíjas éveiket kívánják Magyarországon élni. Az ő esetükben is megnyilvánul bizonyos – nagyon speciális – nyelvtanulói igény.

Az első szituáció

Az első szituáció egy magyarországi általános iskolába érkező, idegen ajkú, 3. osztályos diákot feltételez.

A két műveltségterület hallgatóitól érkezett válaszokat és azok összesített értékeit mutatja az 1. sz. táblázat.

Az adható válaszok	magyar műv. ter.	id. nyelvi műv. ter.	összesen	%
a) nem kell tanítani, majd ráragad az iskolában		1	1	3,7
b) az osztálytársai délután, a napköziben	1	1	2	7,4
c) az osztályfőnöke, aki nem beszéli a diák anyanyelvét				
d) az osztályfőnöke, aki beszéli a diák anyanyelvét		4	4	14,8
e) a diák anyanyelvét beszélő bármilyen tanár		2	2	7,4
f) egy magyartanár				
g) olyan magyartanár, aki beszéli a diák anyanyelvét	6	1	7	25,9
h) a diák anyanyelvét tanító szaktanár	1	4	5	18,5
i) végzett magyarnyelv-tanár, magánúton		2	2	7,4
j) végzett magyarnyelv-tanár, nyelviskolában	1	1	2	7,4
k) bárki, aki magyar anyanyelvű		1	1	3,7
l) nem értékelhető válasz		1	1	3,7

1. sz. táblázat.

Az eredmények értékelését mindkét csoportban elvégeztem. Ezek összehasonlításából azonban – a minta elégtelensége, alacsony adatszama miatt – nem lehet messzemenő következtetéseket levonni. Mindenképpen érdekesek és elgondolkodtatók azonban azok az eredmények, amelyek e nem reprezentatív mintavétel során a „naív” vélekedések általános irányvonalát jelzik. Éppen ezért az eredmények értékelésében figyelmen kívül hagytam a műveltségterület szempontját, annak ellenére, hogy bemutatom a megmutatkozó eltéréseket a két műveltségterület hallgatóinak válaszadásában. A két csoport ilyen szempontú megkülönböztetéséhez azonban jóval nagyobb mintavételre, reprezentatívnak tekinthető felmérésre lenne szükség. A jelen kutatásban nem volt lehetőség megfelelő számú adat gyűjtésére. Ennek következtében az eredmények **általában** jelzik a pedagógiai kar hallgatóinak véleményét az adott kérdésben.

Az eredmények összesítése alapján látható, hogy **18** esetben (**66,6%**) jelöltek meg a hallgatók olyan személyt, aki beszéli (tanítja) a nyelvtanuló anyanyelvét; **4** (**14,8%**) esetben magyar mint idegen nyelv nyelvtanárt; **2** (**7,4%**) esetben a diák osztálytársait; **1-1** esetben pedig úgy vélik, hogy a magyart a szóban forgó kisdíáknak bármely magyar anyanyelvű taníthatja, illetve nincs is szükség a nyelvi képzésére.

A második szituáció

Ebben a kérdésben az előzőhöz képest megváltozik a korosztály: a Magyarországra érkező diák középiskolás. További szemponttal egészül ki a lehetőségek köre: a diák kollégiumban lakik – ez a szempont félúton helyezkedik el a hivatalos és a magánszféra között, mivel a diák szobatársai vele egykorú osztálytársak, akik feltételezhetően beszélik a diák anyanyelvét (legalább minimális kompetenciával). Nem valódi magánszituáció, mivel egyéb – iskolán kívüli – kapcsolathálót ez a helyzet nem rajzol a diák köré.

A 2. sz. táblázat mutatja a két műveltségterület hallgatóinak véleményét és azok számszerű értékelését.

Az adható válaszok	magyar műv. ter.	id. nyelvi műv. ter.	összesen	%
a) nem kell tanítani, majd ráragad az iskolában		1	1	3,7
b) az osztálytársai, vagy a szobatársai a kollégiumban	1	9	10	37
c) az osztályfőnöke, aki nem beszéli a diák anyanyelvét				
d) az osztályfőnöke, aki beszéli a diák anyanyelvét				
e) a diák anyanyelvét beszélő bármilyen tanár		2	2	7,4
f) egy magyartanár				
g) olyan magyartanár, aki beszéli a diák anyanyelvét	5	3	8	29
h) a diák anyanyelvét tanító szaktanár	2	1	3	11
g) végzett magyarnyelv-tanár, magánúton				
h) végzett magyarnyelv-tanár, nyelviskolában	1		1	3,7
i) bárki, aki magyar anyanyelvű		1	1	3,7
j) nem értékelhető válasz				

2. sz. táblázat

Az eredmények érdekes képet mutatnak. Azzal az egyszerű változtatással, hogy a szituációban (egyetlen félmondatban) megjelenik az iskolán kívüli környezet, megváltozott az összesített válaszok aránya: 10-en (37%) az idegen anyanyelvű diák kollégiumi és osztálytársait jelölték meg potenciális nyelvtanárként. Nagy azonban a különbség a két műveltségterület között; a válasz megjelölői nagyrészt (9) az idegen nyelvi műveltségterület hallgatói voltak. 13 esetben (47,4%) azonban továbbra is úgy vélik a hallgatók, hogy a potenciális nyelvtanár kiválasztásának legfontosabb szempontja a nyelvtanuló anyanyelvének ismerete. Az első szituációtól eltérően 1 esetben jelölt meg egy hallgató végzett nyelvtanárt potenciális tanárként. Az előző kérdéshez hasonlóan 1-1 hallgató szerint a diákokat *nem kell tanítani*, illetve *bárki taníthatja*.

A harmadik szituáció

A harmadik szituáció továbbfejleszti a 2. szituációban leírt helyzetet. Ebben az esetben több diák érkezik a magyar középiskolába, akik magyar családnál cserediákként élnek. Ebben a szituációban a helyzet megváltozása már a lehetséges válaszokban is jelentkezik, így azok köre a család szempontjával bővül. A magánszféra nyíltan megjelenik a nyelvtanítási-nyelvtanulási helyzetben.

A hallgatók válaszait a 3. sz. táblázat mutatja.

Az adható válaszok	magyar műv. ter.	id. nyelvi műv. ter.	összesen	%
a) nem kell tanítani, majd rájuk ragad				
b) az osztálytársaik délután				
c) a család tagjai, amelyben élnek	3	11	14	52,0
d) az osztályfőnökük, aki nem beszéli a diákok anyanyelvét				
e) osztályfőnökük, aki beszéli a diákok anyanyelvét	2	1	3	11,0
f) a diákok anyanyelvét beszélő bármilyen tanár		2	2	7,4
g) egy magyartanár				
h) olyan magyartanár, aki beszéli a diákok anyanyelvét	2	2	4	14,8
i) a diákok anyanyelvét tanító szaktanár		1	1	3,7
j) végzett magyar nyelv-tanár, magánúton				
j) végzett magyar nyelv-tanár, nyelviskolában	1		1	3,7
l) bárki, aki magyar anyanyelvű	1	1	2	7,4
m) nem értékelhető válasz				

3. sz. táblázat

Az előző szituációhoz képest jelentős az eltérés. Összesen **14** hallgató véli úgy, hogy a nyelvet a cserediákok leginkább a befogadó családokban tudják elsajátítani; ez a vélemény túlnyomórészt az idegen nyelvi műveltségterület hallgatóira jellemző. Kiegyenlítettebb a kép a diákok anyanyelvét beszélő lehetséges nyelvtanárokról alkotott vélemény esetében: a magyar műveltségterületről **4**, az idegen nyelvről **6** diák gondolja úgy, hogy legfontosabb a nyelvtanulók anyanyelvének ismerete (összesen **10** válasz, **27%**). Csupán **1** hallgató véleménye, hogy legjobb lenne, ha a diákok nyelviskolában, végzett magyar nyelv-tanártól tanulnának magyarul. További **1** hallgató szerint pedig *bárki* képes a feladat elvégzésére.

A negyedik szituáció

A következő szituáció már nem iskolai, hanem munkahelyi környezethez köthető. A 4. szituáció közelebbről nem határozza meg a munkahely típusát; inkább a letelepedés jellegére utal (hosszú távú, menekült család), ezzel jelzi a nyelvtanulási célt, motivációt is. Az adható válaszok ennek megfelelően átalakultak, de a kiválasztott személyek köre párhuzamba állítható az iskolai élethelyzetekben potenciálisan feltelezhető személyekkel. Ebben az esetben is két alapvető szempont köré csoportosulnak a feleletekben megnevezett szereplők: egyrészt a legközelebbi, a nyelvtanulóval vélhetően szorosabb, napi kapcsolatban álló személyek, másrészt a célszereplő anyanyelvét ismerő emberek, tanárok.

Az adható és kiválasztott válaszokat ábrázolja a 4. sz. táblázat.

Az adható válaszok	magyar műv. ter.	id. ny. műv. ter.	összesen	%
a) nem kell tanítani, majd ráragad munka közben				
b) a közvetlen munkatársa, akivel állandóan együtt dolgozik (nem beszéli a családfele anyanyelvét)	2	3	5	18,5
c) bármelyik munkatársa, aki beszéli az ő anyanyelvét	5	12	17	63,0
d) a családfele anyanyelvét tanító nyelvtanár	1	1	2	7,4
e) egy magyartanár				
f) egy magyartanár, aki beszéli a családfele anyanyelvét	1	1	2	7,4
g) végzett magyar nyelv-tanár, magánúton				
h) végzett magyar nyelv-tanár, nyelviskolában				
i) bárki, aki magyar anyanyelvű		1	1	3,7
j) nem értékelhető válasz				

4. sz. táblázat

Ebben a szituációban a válaszadók elsősorban a munkahelyi helyzetet tekintették kiindulópontnak. Összesen 22 esetben (81,5%) gondolták úgy, hogy a potenciális nyelvtanár az idegen ajkú munkavállaló munkatársa legyen. Ebből 5-en (18,5%) a célszereplő közvetlen munkatársát, míg 17-en (63%) a kérdezett személy anyanyelvét ismerő munkatársát jelölték meg. További 4 (14,8%) válaszadó gondolja úgy, hogy a kérdezett személy anyanyelvét ismerő magyartanár (2 eset), vagy az ő anyanyelvét tanító nyelvtanár (2 eset) lenne alkalmas a nyelvtanításra. 1 válaszadó szerint pedig bárki taníthatja a kérdésben leírt szereplőt. Magyar mint idegen nyelvtanár a válaszadók szerint nincs szükség.

Az ötödik szituáció

A következő helyzet közelebbről meghatározza a munkahelyi szituációt: a potenciális nyelvtanuló szakember, aki meghatározott időre (fél év) érkezik Magyarországra, hogy egy új gép használatával megismertesse a magyar szakembereket. Jelentősen különbözik ez a helyzet az előzőtől; itt – vélhetően – jóval rövidebb idő áll rendelkezésre a nyelvtanulásra, és a nyelvtanulási cél, valamint a motiváció is minden bizonnyal kisebb intenzitású, mint a 4. szituációban – ezt sugallja a helyzet definíciója.

A hallgatók véleményét tartalmazza a 5. sz. táblázat.

Az adható válaszok	magyar műv. ter.	id. ny. műv. ter.	összesen	%
a) nem kell tanítani, majd ráragad munka közben		1	1	3,7
b) a közvetlen munkatársa, akivel állandóan együtt dolgozik (nem beszéli a szakember anyanyelvét)	2	2	4	14,8
c) bármelyik munkatársa, aki beszéli a szakember anyanyelvét	3	7	10	37,0
d) a szakember anyanyelvét tanító nyelvtanár	2	1	3	11,0
e) egy magyartanár				
f) egy magyartanár, aki beszéli a szakember anyanyelvét		4	4	14,8
g) végzett magyar nyelv-tanár, magánúton		2	2	7,4
h) végzett magyar nyelv-tanár, nyelviskolában	2	1	3	11,0
i) bárki, aki magyar anyanyelvű				
j) nem értékelhető válasz				

5. sz. táblázat

A hallgatók szerint (**14 eset, 41,8%**) a szakember munkatársai megfelelően taníthatnák őt a magyar nyelvre. Itt is dominál azonban a szakember anyanyelvének ismerete: **10 esetben (37%)** jelöltek meg a hallgatók idegennyelv-tudással rendelkező munkatársat, **4 esetben (14,8%)** pedig a mindennapi kontaktust tartották fontosabbnak. Annak ellenére, hogy a meghatározott szituációban egyértelműen jelzett időkorlátai vannak a nyelvtanulásnak, minden eddigi esetről nagyobb számban jelölték meg a hallgatók, hogy magyar nyelvtanár szükséges a kért nyelvvel személy nyelvi képzéséhez. **2 hallgató (7,4%)** szerint a szakembert a magyar mint idegen nyelvtanár magánúton, **3 hallgató (11%)** szerint nyelviskolában taníthatná. További **4 esetben (14,8%)** a szakember anyanyelvét ismerő magyartanár, **3 esetben (11%)** a szakember anyanyelvét tanító nyelvtanár taníthatná. Érdekes módon ebben a helyzetben a teljesen kívülálló *bárki*, vagy a *nem kell tanítani* választ senki nem jelölte meg.

A hatodik szituáció

Az itt leírt helyzet egy explicit és egy implicit szempontból is különbözik az előzőtől. A szituációban szereplő cégigazgató több évre telepedik le Magyarországon (explicit szempont); vezetői státuszából adódóan várhatóan idegen nyelvi kompetenciával rendelkező munkatársak veszik körül (implicit szempont).

A hallgatók véleményét jelzi a 6. sz. táblázat.

Az adható válaszok	magyar műv. ter.	id. ny. műv. ter.	össze- sen	%
a) nem kell tanítani, majd ráragad munka köz- ben	1		1	3,7
b) a közvetlen munkatársa, akivel állandóan együtt dolgozik (nem beszéli az igazgató anya- nyelvét)	1	2	3	11,0
c) bármelyik munkatársa, aki beszéli az igazga- tó anyanyelvét	2	1	3	11,0
d) az igazgató anyanyelvét tanító nyelvtanár		5	5	18,5
e) egy magyartanár				
f) egy magyartanár, aki beszéli az igazgató anyanyelvét	2	1	3	11,0
g) végzett magyar nyelv-tanár, magánúton	2	7	9	33,0
h) végzett magyar nyelv-tanár, nyelviskolában	1	1	2	7,4
i) bárki, aki magyar anyanyelvű				
j) nem értékelhető válasz		1	1	3,7

6. sz. táblázat

A szituáció az előzőhöz – de még inkább a 4 szituációhoz képest – alig változott. Az előzővel összevetve a legjelentősebb eltérés az idő: néhány hónap helyett néhány évre tervezett a letelepedés. Sokkal közelebb áll ez a helyzet a 4. szituációhoz; abban végleges, ebben hosszú időre szóló magyarországi tartózkodás szerepel. Ennek ellenére a 4. szituációban senki nem gondolta azt, hogy a Magyarországra menekültként érkező munkavállalót magyar nyelv-tanár taníthatná magyarra.² Ezzel szemben minden eddigénél többen jelöltek meg végzett magyar nyelv-tanárt: 9-en (33%) magántanulóként, 2-en (7,4%) nyelviskolai diákként tudják elképzelni az igazgatót. További 5 esetben (18,5%) az igazgató nyelvét tanító nyelvtanár, 3 esetben (11%) az igazgató nyelvét beszélő magyartanár volt a válasz. Így összesen 19 esetben jelöltek meg iskolai szituációt a hallgatók a nyelvtanulás színtereként. 3-an (11%) gondolják úgy, hogy az igazgató anyanyelvét beszélő, további 3-an (11%) úgy, hogy az igazgató anyanyelvét nem beszélő munkatárs is meg tudna felelni ennek a feladatnak. A magyar műveltségterület 1 (3,7%) hallgatója szerint az igazgatónak nincs szüksége magyar nyelvi képzésre.

A hetedik szituáció

Ez a – kérdőívben utolsóként szereplő – szituáció sok tekintetben eltér az előzőktől. Felvételét a kérdőívbe az indokolja, hogy egyre gyakoribb helyzetről van szó, amelynek szereplői azonban az eddig bemutatottaktól eltérő nyelvtanulási célokat és motivációt testesítenek meg. A Magyarországra betelepülő – Kaposvár környékén jellemzően német és holland – nyugdíjasok célja nem a magyar nyelv elsajátítása, hanem egy minimális magyar nyelvi kompetencia megszerzése. Jellemző, hogy

² A helyzet hasonlósága miatt feltételezhető, hogy a különbség a nyelvtanuló szociális-társadalmi státuszában van; ez a kérdés külön vizsgálatot érdemelne.

a nyelviskola mint képzési forma idegen tőlük; továbbá ragaszkodnak az anyanyelvüket is (jól) beszélő tanárhoz. Nem feltétel a szakvégtzettség. Ezeknek az előzetes – magyar nyelv-tanárként szerzett – tapasztalatoknak a birtokában fogalmaztam meg a hetedik szituációt. A választható feleletekben a helyzetből adódóan nincsenek igazi hivatalos helyzetek; pusztán az összehasonlíthatóság érdekében szerepelnek a feleletek között iskolai szinterek.

A hallgatók véleményét tükrözi a 7. sz. táblázat.

Az adható válaszok	magyar műv. ter.	id. nyelvi műv. ter.	összesen	%
a) nem kell tanítani, majd rájuk ragad a mindennapok során		1	1	3,7
b) a közvetlen szomszédok, barátok, akikkel sokat vannak együtt (nem beszélük az ő anyanyelvüket)	3	9	12	44,4
c) bármelyik szomszéd vagy barát, aki beszél az ő anyanyelvüket	5	7	12	44,4
d) az anyanyelvüket tanító nyelvtanár	1	1	2	7,4
e) egy magyartanár				
f) egy magyartanár, aki beszél az ő anyanyelvüket				
g) végzett magyar nyelv-tanár, magánúton				
h) végzett magyar nyelv-tanár, nyelviskolában				
i) bárki, aki magyar anyanyelvű				
j) nem értékelhető válasz				

7. sz. táblázat

A várakozásnak megfelelően a hallgatók érzékelték a nyelvtanulási helyzet különlegességét, az eddigiektől eltérő jellegét. Elsősorban a mindennapi kontaktust tartották a nyelvtanulásra alkalmas helyzet alapjának. Az eredmények alapján 12-en (44,4%) találták elegendően a szomszédi, baráti viszonyt és a gyakori nyelvi kontaktust a nyelvszajátításhoz, melynek nem feltétele a közös nyelvismeret. Ugyanígy 12-en (44,4%) ezt a helyzetet éppen a közös nyelvismerettel egészítették ki. Mindössze 2-en (7,4%) gondolták úgy, hogy tanár szükséges a minimális magyar nyelvi kompetencia megszerzéséhez; 1 (3,7%) hallgató szerint pedig a mindennapi kommunikációhoz szükséges nyelvismeret megszerzése minden külső segítség nélkül is lehetséges.

Összegzés

Összegzésként a 9. sz. összefoglaló táblázat mutatja az adott válaszok megoszlását két oppozíció mentén. Egyrészt a válaszokat csoportosítottam azon az alapon, hogy anyanyelvű beszélő laikusként kerül a nyelvtanári helyzetbe vagy tanár szerepel ugyanilyen szituációban. A tanárok esetében további differenciálásra nyílik lehetőség: a nyelvtanuló anyanyelvét beszélő idegennyelv-tanár, a nyelvtanuló anyanyelvét ismerő magyar anyanyelvi vagy egyéb tanár; az adott nyelvet nem ismerő

anyanyelvi vagy bármely tanár, illetve a magyar mint idegennyelv-tanár a lehetséges válasz. A másik oppozíció a feltételezett nyelvtanuló anyanyelve mentén alakul ki: ebben az esetben az anyanyelvi beszélők a feltételezett nyelvtanuló közvetlen környezetéből kerülnek ki; a differenciálás alapja pedig a nyelvtanuló anyanyelvének ismerete. Ebben a csoportosításban csak azokat a szereplőket vizsgálom, akik nem jelentek meg az előző rendszerezésben.

			magyar műv. ter.	id. nyelvi műv. ter.	összesen	%	összes rá adható v.3
Tanárok	az adott nyelvet tanító idegennyelv- tanárok		7	14	21	11,0	7x27
	magyartanárok (az adott nyelvet nem beszélik)						7x27
	magyartanárok (beszélik az adott nyelvet)		16	11	27	16,6	6x27
	magyarnyelv-tanárok		8	13	21	5,5	14x27
	egyéb tanárok	nem beszélik a nyelvet					3x27
		beszélik a nyelvet	2	11	13	8,0	6x27
anyanyelvi beszélők	nem beszélik az adott nyelvet		13	37	50	23,1	8x27
	beszélik az adott nyelvet		15	27	42	38,8	4x27
közömbös válaszok	nem kell tanítani		1	4	5	2,6	7x27
	bárki taníthatja		1	4	5	2,6	7x27

9. sz. összefoglaló táblázat

Az összesített táblázat segítségével választ találunk a hipotézisekben megfogalmazott kérdésekre. A kutatás indulásakor – erre a kérdéscsoportra vonatkoztatva – négy feltételezésem volt. Az ezekre kapott válaszok az alábbiakban összegezhetők:

- a válaszadók nagyobb része bármely anyanyelvű beszélőt alkalmasnak tartja arra, hogy az adott helyzetben a magyar nyelvet tanítsa;
- a nyelvtanításban kompetens személyt a potenciális nyelvtanuló közvetlen környezetéből fogják kiválasztani;
- fontos szempont lesz a választásban, hogy a „tanárjelölt” ismerje a potenciális nyelvtanuló anyanyelvét;
- a válaszadók többsége nem tartja szükségesnek a szakirányú végzettséget a feladat megvalósításában.

³ Ebben az oszlopban található szorzandó azt mutatja, hány esetben lehetett a kérdőív során az adott személyt megjelölni; a szorzó a válaszadók száma.

Az első és a második hipotézis

A kérdőív hét szituációjában válaszként megjelölt személyeket két nagy csoportba soroltam: tanárok és (nem tanár) anyanyelvi beszélők csoportjába. Összesen **82** esetben jelöltek meg a hallgatók tanárt potenciális nyelvtanárként. Ezzel szemben **97** esetben választottak nem tanár végzettségű személyt. Ezek a számok nem nyújtanak elégséges információt arról, hogy valóban van-e különbség a tanári végzettségű és a „naiv” potenciális nyelvtanárok között, érdemes azonban néhány további észrevételt is tenni. A nem tanár anyanyelvi beszélők kiválasztása összefüggésben van azokkal a kérdésekkel, amelyekben a hallgatók egy, a potenciális nyelvtanuló közvetlen környezetéhez tartozó személyt választhattak ki. A 3. szituációban mindkét hallgatói csoportban a hallgatók azt a családot választották ki a nyelvtanuló potenciális tanáraként (a legnagyobb számban), akikkel a cserediák él. Ugyanígy a 4. és az 5. szituációban is legnagyobb számban a feltételezett nyelvtanuló munkatársait jelölték meg potenciális tanárként. A 7. szituációban 3 hallgató kivételével mindenki a szomszédokat, barátokat tartja legmegfelelőbb tanárnak a nyugdíjas pár számára. A tendenciát csak a 6. szituációban leírt igazgató töri meg: az ő esetében kimagasló a képzett magyar nyelv-tanárokra adott szavazat. Mindehhez hozzátevé, hogy a felsorolt helyzetekben (1., 2., 3. szituáció) a kiválasztott tanár is a feltételezett nyelvtanulóval mindennapi kapcsolatban álló személy, továbbá szem előtt tartva, hogy nem reprezentatív mintavételről és alacsony adatszámról van szó, az adott kutatásban igazolódni látszik az 1. és a 2. hipotézis.

A harmadik hipotézis

A harmadik előfeltevés a potenciális nyelvtanuló anyanyelvének ismeretéhez köti a választást. A hipotézis igazolására látványos adalékul szolgál a tanárok csoportja: a hallgatók nem találtak megfelelőnek a nyelvtanári feladatra sem olyan magyartanárt, aki nem beszél a potenciális nyelvtanuló anyanyelvét, sem pedig semmilyen más (az adott nyelvet nem beszélő) tanárt. Ezzel szemben **27** esetben olyan magyartanárt jelöltek meg, aki beszél az adott nyelvet. Ez kiegészül az adott nyelvet beszélő egyéb tanárok (elsősorban az osztályfőnökről van szó) számával: **13**. További **21** esetben a megjelölt személy az adott nyelvet tanító nyelvtanár. Az anyanyelvi beszélők körében az idegen nyelvet beszélő kiválasztottak száma **42**. Mindösszesen **103** esetben preferálták a hallgatók a nyelvismeretet. Néhány esetben a válasz nem tartalmaz információt a megjelölhető személy idegennyelv-tudásáról. Így pl. nem tudjuk, hogy a *képzett magyar nyelv-tanár* esetében (**21**) feltételezték-e a hallgatók az idegen nyelv ismeretét, és ugyanez a helyzet a *bárki* válasz esetében (**5**) is. Az idegen nyelvet kimondottan nem beszélők esetében a szavazatok száma **50**, így az idegen nyelv ismeretének preferenciája szembeötlő, amelynek következtében a hipotézis igazoltnak tekinthető.

A negyedik hipotézis

A fent ismertetett számok ismeretében egyértelműnek látszik, hogy a hallgatók nem tartják meghatározó tényezőnek a potenciális nyelvtanár kiválasztásában a szakirányú végzettséget. Válaszaikban 82 esetben jelöltek meg valamilyen tanárt; ebből csupán 21 esetben képzett magyarnyelv-tanárt. Az összes válasz ismeretében (184) ez a szám még alacsonyabb, s a leadott összes szavazatnak mindössze 11,4%-a. Ez a szám és ez az arány pedig igazolja a kutatás elején megfogalmazott (negyedik) hipotézist.

Az eredmények feldolgozása: A II. kérdéscsoport

A II. kérdéscsoportban a hallgatók metanyelvi tudatosságára voltam kíváncsi. Olyan szituációt írtam le, amelyben a válaszadók anyanyelvüként idegen ajkú tanítványt magyar nyelvre tanítanak. Ezzel a szituációval kívántam megalapozni az anyanyelv külső szemléletét; felhívni a válaszadók figyelmét arra, hogy korábban szerzett grammatikai ismereteiket új (elképzelt) helyzetben kell alkalmazniuk. Spontán reakcióra számítottam, de a kérdőív első részével megalapozottnak véltem az újabb kérdések feltevését.

Morfológiai kérdések

Az első hat kérdés a hallgatók morfológiai ismereteinek aktivizálását szolgálta a speciális (nyelv)tanítási helyzetben. A feltett morfológiai kérdésekre a legkülönbözőbb válaszok születtek. A magyar műveltségterület hallgatói közül ketten nem töltötték ki a kérdőív 2. részét, így ebben a csoportban csupán hét értékelhető kérdőív áll a rendelkezésre. Az idegen nyelvi műveltségterület hallgatói közül egy nem válaszolt a T/2. személyű igeragra vonatkozó kérdésre, minden más esetben értékelhető válasz született. Mivel a két műveltségterület válaszadóinak száma olyan mértékben különbözik, hogy az egybevető jellegű elemzést nem tesz lehetővé, ezért csak a két műveltségterület összesített válaszait mutatom be.

A hallgatók válaszaiban a következő morfológiai elemek szerepelnek (a válaszok mögött zárójelben a válaszadók száma található):

a) a főnevek többes számának jele:

- *-k*; (24)
- *-k, -ok, -ek, -ök*. (1)

b) a tárgy ragja:

- *-t* (24)
- *-t, -ot, -et, -öt* (1)

c) a múlt idő jele:

- *-t, -tt* (24)
- *-t* (1)

d) a kijelentő mód, jelen idejű, E/1. személyű, alanyi ragozású igei személyrag:

- *-k* (13)
- *-ok* (2)
- *-ek* (2)
- *-ok, -ek* (2)
- *-ok, -ek, -ök* (3)
- *-ak, -ek* (1)
- *-unk* (1)
- *nincs ragja* (1)

e) a kijelentő mód, jelen idejű, E/2. személyű, alanyi ragozású igei személyrag:

- *-sz* (8)
- *-l* (7)
- *-ol* (1)
- *-el* (1)
- *-ol, -el* (1)
- *-ol, -sz* (2)
- *-ol, -el, -sz* (1)
- *-d* (3)
- *nincs ragja* (1)

f) a kijelentő mód, jelen idejű, T/2. személyű, alanyi ragozású igei személyrag:

- *-tok* (3)
- *-tek* (1)
- *-tok, -tek* (2)
- *-otok* (1)
- *-tok, -tek, -tök* (12)
- *-k* (2)
- *-ik* (1)
- *-ok* (1)
- *-ak, -ek, -ok, -ök* (1)
- *nincs ragja* (1)

Látható, hogy a hallgatók válaszai között a morfológiai-grammatikai hibáktól a magyar mint idegen nyelvi szemléletet majdnem helyesen tükröző válaszokig széles a skála. A 10. sz. táblázat tartalmazza a fent bemutatott válaszokat és a magyar idegen nyelvként történő tanításában elfogadott morfológiai alakváltozatokat⁴.

⁴ Vö. Hegedűs Rita 2004. *Magyar Nyelvtan. Formák, funkciók, összefüggések*. Tinta Kiadó, Budapest.

Kérdezett morfológiai elemek	Adott válaszok	Magyar nyelvtan
A főnevek többes számának jele	-k; (24) -k, -ok, -ek, -ök. (1)	-k, 'k, -ok, -ak, -ek, -ök ⁵
A tárgy ragja	-t (24) -t, -ot, -et, -öt (1)	-t, 't, -ot, -at, -et, -öt ⁶
A múlt idő jele	-t, -tt (24) -t (1)	-t, -tt, mely a tőtípus és az ige véghang-zója szerint módosulhat ⁷
Kij. mód, jelen idő, E/1. alanyi személyrag	-k (13) -ok (2) -ek (2) -ok, -ek (2) -ok, -ek, -ök (3) -ak, -ek (1) -unk (1) nincs ragja (1)	-ok, -ek, -ök, -om, -em, -öm ⁸
Kij. mód, jelen idő, E/2. alanyi személyrag	-sz (8) -l (7) -ol (1) -el (1) -ol, -el (1) -ol, -sz (2) -ol, -el, -sz (1) -d (3) nincs ragja (1)	-sz, -asz, -esz, -ol, -el, -öl ⁹
Kij. mód, jelen idő, T/2. alanyi személyrag	-tok (3) -tek (1) -tok, -tek (2) -otok (1) -tok, -tek, -tök (12) -k (2) -ik (1) -ok (1) -ak, -ek, -ok, -ök (1) nincs ragja (1)	-tok, -tek, -tök, -otok, -etek, -ötök ¹⁰

10. sz. táblázat

A fenti táblázatban egyetlen ponton sem találunk egyezést a „naiv” potenciális nyelvtanárok véleménye és a magyar mint idegen nyelv oktatásában elfogadott tanítási metódus között. Ez pedig messzemenőig igazolja a második kérdéscsoportra megfogalmazott hipotéziseimet. Úgy tűnik, hogy a hallgatók számára a magyar nyelv rendszerszerűsége nem egyértelmű; nem rendelkeznek biztos metanyelvi ismeretekkel. Annak ellenére, hogy a kérdésben felhívtam a válaszadók figyelmét a nyelvtanítási helyzetre, a válaszok csupán iskolai nyelvtan-ismereteiket tükrözik, nem nyilvánul meg bennük a magyar nyelv kívülről történő szemléletének a képessége.

⁵ Hegedűs 2004: 59.

⁶ Hegedűs 2004: 60.

⁷ Hegedűs 2004: 47–49.; a magyarnyelv-oktatásban a múlt idő jelét és az igei személyragokat egybekapcsoltan tanítjuk!

⁸ Hegedűs 2004: 42–45.

⁹ Hegedűs 2004: 42–45.

¹⁰ Hegedűs 2004: 42–45.

Grammatika-elméleti/nyelvhasználati kérdések

A kép még zavarosabb, ha az utolsó kérdésre adott válaszokat nézzük. A kérdés a magyar nyelv külföldiek számára egyik legnehezebb sajátosságára vonatkozott: az alanyi és tárgyas ragozás használatának törvényszerűségeire.

A válaszokban a hallgatók a legkülönbözőbb példákkal próbálták magyarázni a fenti kérdést. A válaszokban tendenciák figyelhetők meg, amelyekben ugyan van értelmezési különbség, de az egy csoportba sorolt választípusok mélyén ugyanaz a gondolat rejlik.

Hárman nem válaszoltak a kérdésre. Két válasz értelmetlen és értékelhetetlen volt. Néhányan csupán példákat adtak: egy-egy igét alanyi, illetve tárgyas személyraggal ellátva és egy-egy névmással kiegészítve, pl. *eszek valamit/eszem azt*; olvasok *valamit/olvasom azt* (5 válasz). Más válaszadók szerint azzal magyarázható el az alanyi és a tárgyas ragozás használatának különbsége, ha rákérdéztetjük a tanuló az igére. Ha a *Mit?* kérdést illeszthetjük hozzá, akkor alanyi ragozású az ige, ha az *azt* (!), akkor tárgyas (5 válasz). – A válasz képtelensége több ponton is nyilvánvaló. Jóval többen próbálkoztak meg hosszabb, szöveges válasszal. Az eltérések ellenére e válaszok mélyén elsősorban az a meggyőződés nyilvánul meg, hogy az alanyi ragozást akkor használjuk, ha nincs tárgy a mondatban (10 válasz). E válaszok közül 3 megengedi a tárgy implicit jelenlétét a mondatban („*alanyi ragozásnál a tárgy általában elhagyható, nem kell kitenni a megértéshez*”). Néhány válaszadó (3) formai értelemben egészen közel került a nyelv rendszeréhez. Egyikük felismerte, hogy alanyi ragozású ige mellett is lehet *-t* ragos főnév („*Alanyi ragozásnál nem nevezem meg /azt, amire a cselekvés irányul/, vagy határozatlan névelővel használok: Veszek egy virágot.*”) Ketten viszont szinte ráéreztek a kétféle ragozás használatának lényegére: a határozott vagy a határozatlan tárgyra utalásra.

Mindezek az értelmezések azonban csak formai jegyekből kiindulva (az igerag jellege), illetve a tárgy megléte vagy hiánya alapján magyarázták a nyelvhasználati kérdést. Ezek a válaszok azonban nem segítik a nyelvünkkel ismerkedő nyelvtanuló abban, hogy miért és milyen tárgyat is kell használni a mondatban. Még kevésbé jelzik a kapott válaszok a határozott-határozatlan ragozás szerepét a szövegösszefüggés biztosításában vagy a nyelvi ökonómia megvalósításában.

Zárszó

Zárszóként elmondható, hogy igazolódott az a feltevés, mely szerint van egyfajta naiv vélekedés – a nem reprezentatív mintavételben részt vevő hallgatók körében – a magyar nyelv tanításának lehetőségeiről. A legfontosabb kérdés a vizsgálat során az volt, hogy ki lehet az a kompetens személy, aki képes a magyar nyelvet egy más anyanyelvű nyelvtanulónak megtanítani. A válaszok alapján elmondható, hogy a „naiv” álláspont szerint a feladat elvégzésére javasolt személy kiválasztásában legfontosabb szempont a potenciális nyelvtanuló anyanyelv-ének ismerete; nem lényeges szempont viszont a feltételezett nyelvtanár szakirányú képzettsége.

A kérdőív második részében feltett kérdésekre adott válaszokból azonban kitűnik, hogy azok a hallgatók, akik saját véleményük alapján kompetens potenciális nyelvtanárok lehetnek a feltételezett helyzetekben – hiszen leendő magyartanárokról és idegennyelv-tanárokról van szó – valójában nagyon kevés rendszerezett tudással bírnak anyanyelvükről, és a nyelv külső szemléletének képessége sem tudatosult bennük.

A bevezetésben megemlített gondolat – az anyanyelv idegen nyelvként történő tanításának problémaköréről – a vizsgálat fényében még nagyobb hangsúlyt kap. A megkérdezett hallgatók olyan leendő tanítók, tanárok, akik bármikor – és egyre gyakrabban – szembekerülhetnek a kérdőívben leírt élethelyzetekkel. Megfontolásra érdemes a kérdés: a magyar és az idegen nyelvi műveltségterület hallgatóinak, a leendő tanítóknak sem volna haszontalan megismerkedni az anyanyelv mint második nyelv tanításának alapvető elméleti és módszertani törvényszerűségeivel, a magyar mint idegen nyelv tanárainak speciális szemléletével, a magyar mint tanítandó, élő nyelv rendszerével, hogy ne tehessük fel a „naiv” kérdést: aki nem tudja – tanítja?

Irodalom

Hegedűs Rita 2004. *Magyar nyelvtan. Formák, funkciók, összefüggések*. Tinta Könyvkiadó, Budapest

Melléklet

Kérdőív a magyar nyelv idegen nyelvként történő tanításáról

Kérem, olvassa el, mielőtt válaszol a kérdőív kérdéseire!

*A jelen kérdőív arról érdeklődik, milyen a magyar nyelv taníthatóságának megítélése. Kérem, annak a válasznak a betűjelét karikázza be, aki Ön szerint már elegendő ismerettel, végzettséggel, képzettséggel vagy magyar nyelvi kompetenciával (magyar nyelvtudással) rendelkezik ahhoz, hogy a magyar nyelvet más anyanyelvű személynek tanítsa. Fontos, hogy **ne** azt a személyt jelölje meg, aki a legmagasabb szinten képes a feladat végrehajtására, hanem azt, aki Ön szerint már **minimális szinten, de eredményesen** képes azt megvalósítani!*

A kérdésekben szereplő szakkifejezések magyarázata:

- magyartanár: *magyar általános vagy középiskolában magyar nyelv- és irodalmat tanító tanár*
- magyarnyelv-tanár: *szakképzett magyar mint idegen nyelvtanár*

Kérem, csak egy válasz betűjelét karikázza be!

A válaszadó neme:	férfi	nő
A válaszadó csoportja:	magyar műveltségterület	idegen nyelvi műveltségter./nyelv:
	más:	
Nyelvtudás:		

Képzeld el az alábbi helyzeteket! Ön szerint ki az a legkisebb végzettséggel/tudással rendelkező kompetens személy, aki már alkalmas a kérdésekben foglalt feladat végrehajtására?

1. Az általános iskola 3. osztályába idegen anyanyelvű kisdiák érkezik. Családjával néhány évre letelepedett Magyarországon. Ön szerint ki tudná magyar nyelvre tanítani?

- nem kell tanítani, majd ráragad az iskolában
- az osztálytársai délután, a napköziben
- az osztályfőnöke, aki nem beszél a diák anyanyelvét
- az osztályfőnöke, aki beszél a diák anyanyelvét
- a kisdiák anyanyelvét beszélő bármilyen tanár
- egy felsős magyartanár
- olyan felsős magyartanár, aki beszél a kisdiák anyanyelvét
- a kisdiák anyanyelvét tanító szaktanár
- végzett magyarnyelv-tanár, magánúton
- végzett magyarnyelv-tanár, nyelviskolában
- bárki, aki magyar anyanyelvű

2. A gimnáziumba idegen anyanyelvű cserediák érkezik egy évre. Kollégiumban lakik. Ön szerint ki tudná magyar nyelvre tanítani?

- nem kell tanítani, majd ráragad az iskolában
- az osztálytársai, vagy a szobatársai a kollégiumban
- az osztályfőnöke, aki nem beszél a diák anyanyelvét
- az osztályfőnöke, aki beszél a diák anyanyelvét
- a diák anyanyelvét beszélő bármilyen tanár
- egy magyartanár
- olyan magyartanár, aki beszél a diák anyanyelvét
- a diák anyanyelvét tanító szaktanár
- végzett magyarnyelv-tanár, magánúton
- végzett magyarnyelv-tanár, nyelviskolában
- bárki, aki magyar anyanyelvű

3. A gimnáziumba egy csoport idegen anyanyelvű cserediák érkezik egy évre. Magyar cseretársaik családjával élnek együtt. Ön szerint ki tudná őket magyar nyelvre tanítani?

- nem kell tanítani, majd rájuk ragad
- az osztálytársaik délután
- a család tagjai, amelyben élnek

- d) az osztályfőnökük, aki nem beszél a diák anyanyelvét
- e) az osztályfőnökük, aki beszél a diák anyanyelvét
- f) a diákok anyanyelvét beszélő bármilyen tanár
- g) egy magyartanár
- h) olyan magyartanár, aki beszél a diákok anyanyelvét
- i) a diákok anyanyelvét tanító szaktanár
- j) végzett magyarnyelv-tanár, magánúton
- k) végzett magyarnyelv-tanár, nyelviskolában
- l) bárki, aki magyar anyanyelvű

4. A városban letelepszik egy menekült család. A családfő az Ön munkahelyén kap állást. Ön szerint ki tudná őt magyar nyelvre tanítani?

- a) nem kell tanítani, majd ráragad munka közben
- b) a közvetlen munkatársa, akivel állandóan együtt dolgozik (nem beszél a családfő anyanyelvét)
- c) bármelyik munkatársa, aki beszél az ő anyanyelvét
- d) a családfő anyanyelvét tanító nyelvtanár
- e) egy magyartanár
- f) egy magyartanár, aki beszél a családfő anyanyelvét
- g) végzett magyarnyelv-tanár, magánúton
- h) végzett magyarnyelv-tanár, nyelviskolában
- i) bárki, aki magyar anyanyelvű

5. A gyárba idegen anyanyelvű szakember érkezik fél évre, betanítani az új gép használatát a magyar szakembereknek. Ön szerint ki tudná magyar nyelvre tanítani?

- a) nem kell tanítani, majd ráragad munka közben
- b) a közvetlen munkatársa, akivel állandóan együtt dolgozik (nem beszél a szakember anyanyelvét)
- c) bármelyik munkatársa, aki beszél a szakember anyanyelvét
- d) a szakember anyanyelvét tanító nyelvtanár
- e) egy magyartanár
- f) egy magyartanár, aki beszél a szakember anyanyelvét
- g) végzett magyarnyelv-tanár, magánúton
- h) végzett magyarnyelv-tanár, nyelviskolában
- i) bárki, aki magyar anyanyelvű

6. A munkahelyére (multinacionális cég) idegen anyanyelvű igazgató érkezik, aki néhány évre átveszi a cég irányítását. Ön szerint ki tudná magyar nyelvre tanítani?

- a) nem kell tanítani, majd ráragad munka közben
- b) a közvetlen munkatársa, akivel állandóan együtt dolgozik (nem beszél az anyanyelvét)
- c) bármelyik munkatársa, aki beszél az ő anyanyelvét
- d) az ő anyanyelvét tanító nyelvtanár

- e) egy magyartanár
- f) egy magyartanár, aki beszél az igazgató anyanyelvét
- g) végzett magyar nyelv-tanár, magánúton
- h) végzett magyar nyelv-tanár, nyelviskolában
- i) bárki, aki magyar anyanyelvű

7. Szomszédjában végleg letelepszik egy idegen anyanyelvű nyugdíjas házaspár. Szeretnének egy kicsit beszélgetni a szomszédokkal, elboldogulni az üzletekben, a mindennapi életben magyarul. Ön szerint ki tudná őket magyar nyelvre tanítani?

- a) nem kell tanítani őket, majd rájuk ragad a mindennapok során
- b) a közvetlen szomszédok, barátok, akikkel sokat vannak együtt (nem beszél az ő anyanyelvüket)
- c) bármelyik szomszéd vagy barát, aki beszél az ő anyanyelvüket
- d) az anyanyelvüket tanító nyelvtanár
- e) egy magyartanár
- f) egy magyartanár, aki beszél az ő anyanyelvüket
- g) végzett magyar nyelv-tanár, magánúton
- h) végzett magyar nyelv-tanár, nyelviskolában
- i) bárki, aki magyar anyanyelvű

Képzelve el, hogy valakit magyar nyelvre tanít! Mit mondana a tanítványának arról, hogy

- mi a főnevek többes számának a jele:
- mi a tárgy ragja:
- mi a múlt idő jele:
- mi a jelen idő, egyes szám 1. személyű alanyi ragozású igerag:
- mi a jelen idő, egyes szám 2. személyű alanyi ragozású igerag:
- mi a jelen idő, többes szám 2. személyű alanyi ragozású igerag:

Írja le nagyon röviden (néhány mondatban), mit mondana arról, mitől függ az alanyi vagy a tárgyas igeragozás használata a magyar nyelvben!